

Наджіб Фергас

аспірант кафедри менеджменту і адміністрування,
Криворізький національний університет

Fertas Nadjib

Kyryvi Rih National University

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА З ПОЗИЦІЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

FEATURES OF FORMATION OF ENTERPRISE RESOURCE POTENTIAL STRUCTURE FROM THE POSITION OF COMPETITIVENESS

Ефективне, ритмічне та прибуткове функціонування будь-якого суб'єкта господарювання в нинішніх гостроконкурентних умовах ведення підприємницької діяльності неможливе без ґрунтовного формування структури ресурсного потенціалу підприємства з позиції конкурентоспроможності. Існуючі сучасні підходи до визначення сутності ресурсного потенціалу та його структури сьогодні не є цілісними та не відповідають умовам сьогодення, а отже, потребують доробки та вдосконалення. У роботі доведено, що ресурсний потенціал є об'єднуючою економічною категорією, до його складу входять такі види потенціалу: виробничий, кадровий, інфраструктурний, фінансовий, управлінський та інноваційно-інформаційний. Надано характеристику кожного з названих видів потенціалу, наведено загальну структуру ресурсного потенціалу.

Ключові слова: ресурсний потенціал підприємства, конкурентоспроможність, виробничий потенціал, кадровий потенціал, інфраструктурний потенціал, фінансовий потенціал, управлінський потенціал, інноваційно-інформаційний потенціал

Эффективное, ритмичное и прибыльное функционирование любого предприятия в сегодняшних остроконкурентных условиях ведения предпринимательской деятельности невозможно без основательного формирования структуры ресурсного потенциала предприятия с позиции конкурентоспособности. Существующие современные подходы к определению сущности ресурсного потенциала и его структуры сегодня не являются целостными и не соответствуют современным условиям, а значит, требуют доработки и усовершенствования. В работе доказано, что ресурсный потенциал является объединяющей экономической категорией и в его состав входят следующие виды потенциала: производственный, кадровый, инфраструктурный, финансовый, управленческий и инновационно-информационный. Дана характеристика каждого из названных видов потенциала, приведена общая структура ресурсного потенциала.

Ключевые слова: ресурсный потенциал предприятия, конкурентоспособность, производственный потенциал, кадровый потенциал, инфраструктурный потенциал, финансовый потенциал, управленческий потенциал и инновационно-информационный потенциал.

Effective, rhythmic and profitable functioning of any economic entity in today's highly competitive business environment is impossible without a thorough formation of the structure of the enterprise resource potential from the position of competitiveness. The current approaches to determining the nature of the resource potential and its structure are currently incomplete and do not meet the conditions of today, and therefore require refinement and improvement. We have already explored in previous works the importance, relevance and importance of the economic category of resource potential. We have shown that the resource potential of an enterprise is a set of material, intangible, labor, financial resources that are available and which are hypothetically possible for real involvement, used and will be used in order to achieve the current and strategic goals of the enterprise, increase its competitiveness and efficiency. activities. We have proved the difference between resource potential from production and economics. However, the question of the resource potential structure remains unexplored. This is exactly the purpose of our scientific article. The paper proves that resource potential is a unifying economic category and includes the following types of potential: production potential, human resources potential, infrastructure potential, financial potential, management potential and innovation and information potential; characteristics of each of these types of potential are given and the overall structure of the resource potential is given. Separately, the article highlights the managerial potential that characterizes the managerial and organizational qualities and skills of managers at all levels regarding the successful and effective activity and development of the enterprise, and also significantly depends on the organizational structure of management of the entity. The approach proposed in the work on the structure of the resource potential of the enterprise will allow a better and more reasonable understanding of its nature and value, as well as provide an opportunity to assess the level of resource potential and the level of its competitiveness, which is the main goal of our scientific research.

Key words: enterprise resource potential, competitiveness, production potential, human resources potential, infrastructure potential, financial potential, managerial potential and innovation and information potential.

Постановка проблеми. Ресурсний потенціал підприємства є досить багатогранною економічною категорією, що суттєво впливає на ефективність господарювання та конкурентоспроможність як окремого суб'єкта підприємницької діяльності, так і економіки

країни у цілому. У час гострої конкуренції практично на всіх ринках проблематика управління конкурентоспроможністю набуває особливої актуальності через те, що це практично єдиний спосіб виживання та розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання.

На нашу думку, основою конкурентної боротьби сьогодні є раціональне та ефективне використання ресурсів підприємства, що неможливо без формування структури ресурсного потенціалу підприємства саме на принципах конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню та дослідженню проблематики формування та використання ресурсного потенціалу підприємства приділяли значну увагу українські та іноземні науковці: В. Авдєєнко [1], А. Анчишкін [2], Л. Бердникова [3], А. Борисов [4], В. Горбоконь [5], О. Добикіна [8], О. Коренков [6], Н. Міценко [7], А. Предеїн [10], О. Суцценко [11] та ін.

Однак, незважаючи на таке широке коло вчених, що досліджували це питання, багато аспектів ресурсного потенціалу підприємства все ж залишаються не розкритими, а тому потребують подальшого розроблення.

Нами вже було досліджено в попередніх роботах важливість, актуальність та значення економічної категорії ресурсний потенціал. Ми довели, що ресурсний потенціал підприємства – це сукупність матеріальних, нематеріальних, трудових, фінансових ресурсів, що є в наявності та які гіпотетично можливі до реального залучення, які використовуються та будуть використовуватися з метою досягнення поточних та стратегічних цілей підприємства, підвищення його конкурентоспроможності й ефективності діяльності. Ми довели відмінність ресурсного потенціалу від виробничого та економічного. Однак усе ж залишається недослідженим питання структури ресурсного потенціалу. Саме це й є метою даної наукової статті.

Виклад основного матеріалу. Серед досить великої кількості наукових праць, присвячених питанням ресурсного потенціалу та взагалі потенціалу, на жаль, сьогодні в науковій літературі немає однозначної думки відносно структури ресурсного потенціалу [7].

Більшість авторів по-різному розуміє таку структуру та наводить різновекторні думки із цього приводу.

Так, Н.Г. Міценко та О.І. Кумечко [7] зауважують, що слід виокремлювати у складі ресурсного потенціалу матеріальні, нематеріальні, трудові, інноваційні, фінансові ресурси (потенціали) підприємства, а також методи управління та організації ефективного використання ресурсів підприємства (управлінський потенціал).

Водночас є й інші підходи до визначення структури ресурсного потенціалу підприємства. Так, О.А. Суцценко [11] розглядає структуру потенціалу підприємства як сукупність об'єктних і суб'єктних складників. На її думку, об'єктні складники ресурсного потенціалу пов'язані з матеріально-речовою формою потенціалу підприємства, тоді як суб'єктні пов'язані із суспільною формою прояву, тобто вони виступають як передумова раціонального використання об'єктних складників. До об'єктних складників О.А. Суцценко пропонує відносити виробничий, інноваційний, фінансовий, інформаційний, інфраструктурний, кадровий потенціали, а до суб'єктних – науково-технічний, управлінський, організаційний, маркетинговий, кадровий, логістичний [11, с. 240].

О.К. Добикіна [8, с. 7] до складників потенціалу підприємства (а нами вже було доведено, що у цій роботі науковці потенціал ототожнюють із ресурсним потенціалом підприємства) відносить технічні, енергетичні, технологічні ресурси (розуміючи під ними «динамічність методів технології, наявність конкурентоспроможних ідей, наукові напрацювання»), кадрові ресурси, просторові ресурси (під ними розуміються «характер виробничих приміщень, території підприємства, комунікацій та можливості розширення»), ресурси організаційної структури системи управління підприємством («характер і гнучкість керуючої системи, швидкість проходження керуючих впливів»), інформаційні ресурси («характер розташовуваної інформації про сам потенціал підприємства і зовнішнє середовище, можливість її розширення і підвищення вірогідності») та фінансові ресурси. На нашу думку, у цьому разі більшість пояснень ресурсів є невірними та помилковими, деякі ресурси дублюються та є частиною інших, тому даний підхід, на нашу думку, під час розроблення та побудови структури ресурсного потенціалу використовувати не можна.

На думку багатьох дослідників, що займалися даними питаннями, ресурсний потенціал є складником виробничого потенціалу. Інші ж учені дотримуються протилежної думки: виробничий потенціал є складовою частиною ресурсного потенціалу. Якщо проаналізувати сучасну структуру промислового підприємства або корпорації, то залежно від типу, виду та галузі виробництва займає провідну, а іноді й головну та єдину роль. Однак така ситуація спостерігається не завжди і сьогодні є дуже рідкою. Зараз поряд із виробництвом бурхливо розвиваються інші сфери діяльності підприємства. Саме така ситуація дає змогу зробити висновок, що виробничий потенціал є складником ресурсного потенціалу, а не навпаки.

Якщо ж проаналізувати складники виробничого потенціалу, то можна частково погодитися з думкою О.В. Коренкова, який виробничий потенціал поділяє на технічний, технологічний, фінансовий та трудовий [6, с. 187]. На нашу думку, фінансовий та трудовий потенціали входять до виробничого потенціалу частково, лише в розрізі безпосередньо виробничої діяльності, хоча, безумовно, мають суттєвий вплив. Водночас і фінансовий, і трудовий потенціали входять і до ресурсного потенціалу. Щоб уникнути плутанини, пропонуємо ту частину фінансового та трудового потенціалів, що входить до виробничого потенціалу, назвати «виробнича частина фінансового та кадрового потенціалів».

Окремо слід виділити, на нашу думку, інфраструктурний потенціал, від якого суттєво залежить ефективність діяльності підприємства. Так, ми вважаємо, що до інфраструктурного потенціалу слід віднести:

а) потенціал матеріальних активів; б) енергетичний потенціал; в) кліматично-природний потенціал; г) потенціал просторових ресурсів. Як його характеризує О.К. Добикіна, це «характер виробничих приміщень, території підприємства, комунікацій та можливості

розширення») [8, с. 7]; д) логістичний потенціал. На думку Н.В. Касьянової, логістичний потенціал підприємства – це «максимальна продуктивність (функціональна можливість) системно інтегрованих підрозділів, які охоплюють усі види діяльності з пересування у просторі й руху у часі персоналу – перевезення співпрацівників, розміщення їх у службових приміщеннях; перевезення відповідно до графіку роботи матеріалів і готових виробів – транспортування, складування, зберігання, сортування та перерозподіл; енергетичних й інформаційних потоків – передача, обробка, зберігання й трансформація» [9, с. 23].

Наступним складником повинен бути управлінський потенціал. Він характеризує управлінські та організаційні якості та навички керівників усіх рівнів щодо успішної та ефективної діяльності й розвитку підприємства, а також суттєво залежить від вибраної організаційної структури управління суб'єктом господарювання. Можна абсолютно справедливо зауважити, що управлінський персонал переплітається з кадровим потенціалом, бо керівники та управлінці – це передусім люди, наймані працівники та, відповідно, кадри підприємства. З одного боку, це так, але все ж ми вважаємо, що кадровий потенціал слід виділити окремо, хоча, безумовно, він частково буде взаємозалежним від управлінського потенціалу.

Окремо ми виділяємо фінансовий потенціал, куди відносимо всі аспекти фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.

І останнім складником ресурсного потенціалу, на нашу думку, є інноваційно-інформаційний потенціал, куди ми пропонуємо відносити науково-технічний потенціал та потенціал нематеріальних активів.

Для більшої інформативності наведемо запропоновану нами класифікацію складників ресурсного потенціалу підприємства у вигляді відповідної структури (рис. 1).

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, на нашу думку, ресурсний потенціал є об'єднуючою економічною категорією, до його складу входять такі види потенціалу: виробничий, кадровий, інфраструктурний, фінансовий, управлінський та інноваційно-інформаційний. Запропонований нами підхід до структури ресурсного потенціалу підприємства дасть змогу більш якісно та обґрунтовано розуміти його сутність та значення, а також надасть можливість для оцінки рівня ресурсного потенціалу та рівня його конкурентоспроможності, що є головною метою нашого наукового дослідження. Саме ґрунтовний та виважений підхід до побудови структури ресурсного потенціалу підприємства дасть змогу ефективно та прибутково управляти його діяльністю.

Рис. 1. Структура ресурсного потенціалу підприємства

Джерело: власна розробка автора

Список літератури:

1. Авдеенко В.Н., Казанов В.А. Производственный потенциал промышленного предприятия. Москва : Экономика, 1998. 240 с.
2. Анчишкин А.И. Прогнозирование роста социалистической экономики. Москва, 1973. 218 с.
3. Бердникова Л.Ф. Ресурсный потенциал организации: понятие и структура. *Вектор науки ТГУ*. 2011. № 1. С. 201–203.
4. Борисов А.Б. Большой экономический словарь. Москва : Книжный мир, 2001. 895 с.
5. Горбоконь В.Ю. Оптимізація використання ресурсного потенціалу автотранспортних підприємств : дис. ... к.е.н. : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Мукачеве, 2018. 304 с.

6. Коренков О.В. Виробничий потенціал як складова частина потенціалу підприємства. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія «Економіка»*. 2006. № 565. С. 186–190.
7. Міценко Н.Г., Кумечко О.І. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, структура, стратегія використання. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.9. С. 193–198.
8. Потенціал підприємства: формування та оцінка / О.К. Добикіна та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 208 с.
9. Потенціал підприємства: формування та використання : підручник / Н.В. Касьянова та ін. Донецьк : Цифрова типографія, 2012. 257 с.
10. Предеїн А.М. Роль ресурсів у стратегічному управлінні підприємствами. *Бізнес Інформ*. 2012. № 9. С. 318–325.
11. Сущенко Е.А. Характеристика потенціала підприємства як економічної категорії. *Вісник Східноукраїнського національного університету*. 2002. № 5(51). С. 239–244.

References:

1. Avdeenko V.N., Kazanov V.A. (1998) *Proizvodstvennyj potencial promyshlennogo predpriyatija*. [The production potential of an industrial enterprise]. Moscow: Ekonomika. (in Russian)
2. Anchishkin A.I. (1973) *Prognozirovanie rosta socialisticheskoy jekonomiki* [Forecasting the growth of a socialist economy]. Moscow. (in Russian)
3. Berdnikova L.F. (2011) *Resursnyj potencial organizacii: ponjatie i struktura* [The resource potential of the organization: concept and structure]. *Vektor nauki TGU*, no 1. pp. 201–203.
4. Borisov A.B. (2001) *Bol'shoj jekonomicheskij slovar'* [Great economic dictionary]. Moscow: Knizhnyj mir. (in Russian)
5. Gorbokon` V. Yu. (2018) *Opty`mizaciya vy`kory`stannya resursnogo potencialu avtotransportny`x pidpry`emstv*: [Optimization of utilization of the resource potential of motor transport enterprises] (PhD Dissertation). Mukachevo: Mukachevo State University of the Ministry of Education and Science of Ukraine.
6. Korenkov O.V. (2006) *Vyrobnychiy potentsial yak skladova chastyna potentsialu pidpryiemstva* [Production potential as an integral part of the enterprise potential]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V.N. Karazina. Seriya «Ekonomika»*, no 565. pp. 186–190.
7. Micenko N.G., Kumechko O.I. (2010) *Resursnyi potentsial pidpryiemstva: sutnist, struktura, stratehiia vykorystannia* [Resource potential of the enterprise: essence, structure, strategy of use.]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 20.9, pp. 193–198.
8. Doby`kina O.K. ta in. (2007) *Potentsial pidpryiemstva: formuvannia ta otsinka* [Enterprise potential: formation and evaluation]. Kyiv : Centr uchbovoyi literatury`. (in Ukrainian)
9. Kas`yanova N.V. ta in. (2012) *Potentsial pidpryiemstva: formuvannia ta vykorystannia : pidruchnyk* [Enterprise potential: formation and use: textbook.]. Donetsk : Tsyfrova typohrafiia. (in Ukrainian)
10. Predeyin A.M.(2012) *Rol resursiv u stratehichnomu upravlinni pidpryiemstvamy* [The role of resources in strategic enterprise management] *Biznesinform*, no 9. pp. 318–325.
11. Sushhenko E.A. (2002) *Kharakterystyka potentsyala predpryiatyia kak ekonomicheskoi katehoryy* [Characterization of the potential of the enterprise as an economic category]. *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu*, no. 5(51). pp. 239–244.